

Handläggare
Handikappkonsulent Barbro Ödlund
Tfn. 023-87917
barbro.odlund@falun.se

Slutrapport "Ett Falun tillgängligt för alla"

Bakgrund

Riksdagen har som mål att år 2010 ska vi ha ett samhälle tillgängligt för alla. Då ska enkelt avhjälpna hinder vara undanröjda. År 2005 startade därför projektet "Ett Falun tillgängligt för alla", se bilaga 1. Syftet med projektet var att Falun år 2010 skulle vara fysiskt tillgängligt för alla kommuninvånare oavsett funktionsnedsättning. Projektet omfattar tillgänglighet till publika lokaler med tillhörande utomhusmiljö och allmänna platser, men ej tillgänglighet och handikappanpassning av bostäder.

För att nå målet bildades en arbetsgrupp bestående av Stadsbyggnadskontoret (projektledning), Kommunfastigheter, Trafik- och fritidsförvaltningen och Kopparstaden.

Stadsbyggnadskontoret har ansvarat för inventeringen av offentliga lokaler i privata fastigheter, Kommunfastigheter för kommunens fastigheter och Kopparstaden vad avser deras publika lokaler. Inventeringen av tillgängligheten i den yttre miljön har Trafik- och fritidsförvaltningen ansvarat för. Med yttre miljö menas tillgängligheten på gator, torg, handikapparkeringsplatser, busshållplatser mm. Även en kartläggning av resstråk och förflyttningvägar har ingått i projektet.

Utifrån den gjorda inventeringen skulle åtgärdsplaner utarbetas.

Delrapport

En delrapport lämnades 2007, se bilaga 2.

Stadsbyggnadskontoret:

Av delrapporten framgår det att ca 58 % av allmänna, publika lokaler har en acceptabel tillgänglighet, 31 % går att åtgärda med enkelt avhjälpna hinder (se avsnitt slutrapport) medan 11 % av lokalerna inte går att åtgärda med enkelt avhjälpna hinder.

Trafik- och fritidsförvaltningen:

Under sommaren 2001 genomfördes en inventering av gator i Falu centrum. Inventeringsresultaten ska analyseras och ev. kompletteras med kartläggning av resstråk och förflyttningvägar.

En inventering av antalet handikapparkeringsplatser i centrum genomfördes under hösten 2005. I samråd med KHR:au kommer en analys av behovet av ytterligare platser att genomföras.

Arbetet med att öka tillgängligheten vid busshållplatserna sker löpande i

samband med nya gatuprojekt och underhållsarbete, men även inom ramen för tillgänglighetsanpassning inom kollektivtrafiken.

Kommunfastigheter:

Arbetet med inventering av skolfastigheterna pågår. 70% av skolorna är byggda före år 1970 och har ett stort behov av underhåll/investeringar, samt uppfyllande av övriga myndighetskrav. Det krävs mycket större åtgärder än det som kan avhjälpas med stöd av enkelt avhjälpna hinder, för att skolfastigheterna ska bli tillgängliga.

Slutrapport

Stadsbyggnadskontoret

För inventeringsarbetet och arbetet med åtgärdsplanen, för de delar som stadsbyggnadskontoret genomfört, har Falu kommuns tillgänglighetsguide använts.

Tillgänglighetsguiden var klar 2009 och finns publicerad på Falu kommuns hemsida.

260 olika verksamheter har inventerats. Av dessa är det 96 verksamheter/lokaler som enkelt kan åtgärdas utan större kostnad. Avsaknad av kontrastmarkering i trappor, avsaknad av handikapparkeringsplats och teleslinga är de vanligaste bristerna.

De verksamheter som har inventerats är banker, café och restauranger, handel och butiker, hotell/logi, idrott och rekreation, kultur och nöjen, kyrkor och samfund, myndigheter och offentlig verksamhet samt kommunikation och övrigt.

Förutom inventering av ”enkelt avhjälpna hinder”, så har inventeringen även omfattat tillgång till hiss och RWC.

Den checklista som har använts vid inventeringen finns i bilaga 3.

Exempel på enkelt avhjälpna hinder:

- markering/gångstråk för synskadade saknas
- ledstänger ska vara greppvänliga och anpassade
- kontrastmarkering saknas
- del av reception ska vara nedsänkt
- glasväggar/glasdörrar ska vara varningsmarkerade
- möjlighet att avskärma solljus
- skyltar ska vara upplysta och skrivna med stora och tydliga bokstäver
- inredningen ska inte stå i vägen för passerande i rullstol, med rollator eller käpp
- automatisk dörröppnare saknas eller att det inte går att nå öppningsknappen
- området utanför entrén ska vara fritt från hinder
- för höga trottoarkanter
- för smala trottoarer
- handikapparkeringsplats saknas
- svårt att nå ljus/ljudsignal vid övergångsställe

Att åtgärda enkelt avhjälpna hinder innebär inte att lokalen eller utomhusmiljön blir fullt ut tillgänglig för person med funktionsnedsättning. I många fall krävs

både hiss och toalett för rullstolsburna, RWC, för att byggnaden ska anses vara tillgänglig. Hiss och RWC är inte ett enkelt avhjälpst hinder.

Byggnader som har kulturvärden och som är klassificerade som byggnadsminne har inte tagits med i den slutliga åtgärdsplanen. Exempel på sådana byggnader: Carl Larsson gården, Staberg, Nisserska huset, Arvid Backlundgården, Vassbrittas gård, Thunströms, Linnés bröllopsstuga mm.

De verksamheter/lokaler som vid inventeringstillfället hade brister i form av enkelt avhjälpst hinder (96 st) har under december 2010 fått ett brev som talar om vilka åtgärder, enligt en åtgärdsplan, som kan genomföras för att enkelt förbättra tillgängligheten. Likalydande brev har skickats både till verksamheten och till fastighetsägaren. Se bilaga 4.

Ansvar för tillsynen av lagstiftningen om ”enkelt avhjälpst hinder” åligger Byggnadsnämnden. Hittills har aktiv tillsyn enbart bedrivits vid inkomna anmälningar. När detta projekt är avslutat kommer Byggnadsnämnden att utöva tillsyn enligt den verksamhetsplanering och – styrning som sker inom stadsbyggnadskontorets resurser.

År 2007 var det 58% av allmänna, publika lokaler som hade en acceptabel tillgänglighet. Nu vid projektets slut är det uppskattningsvis ca 65-70% som har en acceptabel tillgänglighet.

Kommunfastigheter

Skolor har inventerats och delvis åtgärdats beträffande ”enkelt avhjälpst hinder” i Falu kommun. Arbetet inleddes med en inventering utförd av Projektledarbyrån och A-sidan arkitekter. Inventeringen sammanställdes i ett åtgärdsdokument, se bilaga 5.

Inventeringen har utförts för skolbyggnader. Förskolebyggnader har undantagits främst av det skälet att de oftast är byggda i markplan och har enkla ytterdörrar med relativt god tillgänglighet. Vid behov får förskolor verksamhetsanpassas separat. Detta bör ske exempelvis när ett barn, personal eller anhörig har särskilda behov av tillgänglighetsanpassning.

Falu kommun har i detta projekt, när det gäller skolor, åtgärdat hinder som är att betrakta som verksamhetsanpassningar. Det innebär att man ibland utfört åtgärder som är mer omfattande än vad lagen ”enkelt avhjälpst hinder” anvisar. Ett flertal sådana åtgärder har utförts, se bilaga 5.

I inventeringen har undantag gjorts för kognitiva, allergi- och hörselhinder. I möjligaste mån har annars rekommendationer i ”Bygg i kapp” följts. När det gäller åtgärder för hörselhinder har Falu kommun ett separat program för exempelvis teleslingor, se bilaga 6.

Beträffande hinder för synsvaga har beslutats att inte fullt ut anpassa skollokaler. När det gäller ledmarkeringar får dessa utföras vid renoveringar och golvbyten. Kontrastmarkering och enhetlig skyltning har heller inte utförts kring dörrar m m. Detta får likaledes utföras vid mer omfattande renovering och ommålning. Kontrastmarkering i trappor har emellertid åtgärdats i detta projekt.

Södra skolan kommer att anpassas och vara klar när den åter tas i bruk av verksamheterna.

I samband med slutfasen av detta projekt bör en rutinbeskrivning och utbildning av skolverksamheten göras. Det har exempelvis installerats ett stort antal dörröppnare. Vikten av att dessa inte stängs av (eller har funktionsbrister) bör här påpekas. Det är också viktigt med rätt möblering och korrekt utnyttjande av lokalerna. Handikaptoaletter ska inte vara låsta eller fungera som rum för städmaskiner och dylikt.

Sammanfattningsvis kan Kommunfastigheter/Falu kommun konstatera att man åtgärdat ”enkelt avhjälpna hinder” avseende skollokalerna enligt lagen. De brister som kvarstår får åtgärdas i den fortlöpande förvaltningen och vid verksamhetsanpassningar.

Trafik- och Fritidsförvaltningen

Inom ramen för projektet ansvarar Trafik- och Fritidsförvaltningen för inventering av tillgängligheten till och i fritidsanläggningar samt tillgängligheten i den yttre miljön såsom gator, torg, parkeringsplatser reserverade för rörelsehindrade, busshållplatser m.m.

Lugnet idrottsanläggning

Lugnet utsågs särskilt till att ingå och omfattas av projektet. En inventering gällande enkelt avhjälpna hinder genomfördes hösten 2005. Med hänsyn till tänkta ombyggnadsplaner upprättades en åtgärdslista år 2006 enligt följande;

1. Sport- och simhall, översyn och kompletteringar av uppmärkningar och varselmarkeringar för synskadade – delvis utfört, kräver kontinuerligt underhåll då nötningen är stor, särskilt i sporthallen
2. VIP-stugan, ramp så att rullstolsburna kan nå mellanplanet i byggnaden – klart år 2008
3. Curlinghall, ny entré som ökar tillgängligheten för rullstolsburna –inte åtgärdat eftersom åtgärden inte var ett enkelt avhjälpna hinder pga. marknivåerna vid byggnaden. Dock fick ishallen ny entré år 2007.
4. En ny entréhall till sporthallen på Lugnet, Visitor Center, invigdes 2008.

Hela ishallen kommer att totalrenoveras år 2012 och stor vikt kommer att läggas på tillgänglighetsaspekten i både is- och curlinghallen. Simhallen kommer sannolikt att totalrenoveras år 2013 och även då kommer stor vikt att läggas på tillgänglighetsaspekten och på andra brister som kan vara relaterade till olika funktionshinder.

Gator samt gång- och cykelbanor inom Falu tätort

Inventering av gator i Falu centrum är genomförd under sommaren år 2001 (övergångsställen, trottoarer, gång- och cykelvägar). Med tanke på att det är flera år sedan inventeringen genomfördes och att åtgärder vidtagits i samband med om- och nybyggnad har resultaten från inventeringen inte använts inom ramen för projektet ”Ett Falun tillgängligt för alla”.

År 2009 genomfördes en tillgänglighetsmätning om fysisk tillgänglighet i Falu tätort, inom ramen för det uppdrag Handisam fått av regeringen. Resultaten för inventeringen har redovisats av Handisam och finns även på jämförelseprojektets hemsida www.jamforelse.se.

Under sommaren år 2009 genomfördes en mindre tillgänglighetsinspektion utifrån inkomna synpunkter till Trafik- och Fritidsförvaltningen och kommunens handikappkonsulent. Övergångsställen och trottoarkanter studerades och resultaten påvisar behov av att sänka kantstenen för ökad tillgänglighet på platser enligt nedan;

1. På övergångsstället vid korsningen Hagagatan/Seminariegatan – ingår inte i primärt stråk, får ingå i eventuella framtida ombyggnadsprojekt
2. Längs norra Kung Gustafs torg vid Åsgatan – klart sommaren 2009
3. Vid korsningen Östra Hamngatan/infarten till parkeringen längs Nybrogatan - ingår inte i primärt stråk, får ingå i eventuella framtida ombyggnadsprojekt
4. På övergångsstället vid korsningen Falugatan/Stigaregatan – utredning pågår 2010, åtgärden är inte ett enkelt avhjälp hinder
5. Parkeringsplats Tisken, mellan parkeringsyta och gångbana, får ingå i eventuella framtida ombyggnadsprojekt
6. Vid korsningen Hyttgatan/Gruvgatan, Hyttgatsrondellen – i samband med återställning, efter framdragande av fjärrvärme, ska platsen ses över för åtgärd 2010/2011

En kartläggning av resstråk och förflyttningstvågar ingår i projektet inom ramen för förvaltningens inventeringsansvar. Tyvärr, har förvaltningen hitintills inte identifierat någon bra metod eller verktyg för en kartläggning av resstråk och förflyttningstvågar i tätorten. Dock genomfördes en tillgänglighetsmätning av gångvägar och promenadstråk i Falu centrum inom ramen för Handisams projekt.

Sveriges kommuner och Landsting har, tillsammans med Trafikverket, startat ett FoU-projekt gällande *Tillgängliga utemiljöer* (oktober 2010). Projektet ska leda till att kommunerna ska bistås med verktyg, metoder och fakta för att främja tillgängligheten i gatu- och utemiljöer. Förvaltningen hoppas därmed att på så sätt få stöd för det löpande ordinarie arbetet med tillgänglighet, i syfte att finna rätt metod/verktyg som kan bidra till att rätt åtgärder i gatu- och parkmiljöer vidtas.

Tillgänglighetsinventering på gator i övriga tätorter, där Trafik- och Fritidsförvaltningen är väghållningsmyndighet, har inte genomförts inom ramen för projektet.

Handikapparkeringsplatser inom Falu centrum

Det finns inga direkta riktlinjer eller råd om var och hur många handikapparkeringsplatser som bör ordnas. Främst ordnas parkeringsplatser reserverade för rörelsehindrade på kvartermark. Det är markägaren som är ansvarig för att tillräckligt många parkeringsplatser finns både för rörelsehindrade och i övrigt, vilka anläggs utifrån det behov som genereras av boende och verksamheter. Antalet platser bör styras av behovet utifrån målpunkter och den allmänna tillgången på parkeringsplatser. Parkeringsplatser reserverade för rörelsehindrade bör av trafiksäkerhetsskäl inte anläggas på gatumark, på så kallade kantstensparkeringar.

Inventering och kartläggning av placering samt antalet handikapparkeringsplatser inom Falu centrum genomfördes under hösten år 2005. Inför bildandet av parkeringsbolaget, Falu P, genomfördes en ny inventering och kartläggning år 2010, se bilaga 7. Denna inventering inkluderade privata parkeringsanläggningar som ingår i Falu P och kommunala parkeringsanläggningar samt kommunala kantstensparkeringar. Totalt finns det i Falu centrum 41 hkp-platser av totalt 2686 p-platser disponibla för allmänheten.

Inom ramen för projektet kvarstår att analysera behovet av ytterligare parkeringsplatser för rörelsehindrade. Parkeringsbolaget, Falu P, kommer att vara en god förutsättning för detta arbete eftersom både kommunala och privata parkeringsplatser ingår, vilket medför effektivt arbetet med överblick på många parkeringsytor och därmed parkeringsplatser reserverade för rörelsehindrade.

Busshållplatser (inventerade under år 2002 i tätorten - i samband med ombyggnad har förändringar genomförts och åtgärder vidtas)

Arbetet med åtgärder som ökar tillgängligheten för funktionshindrade vid busshållplatserna sker löpande i samband med gatuobjekt, men även inom ramen för tillgänglighetsanpassning inom kollektivtrafiken. Arbetet har utgått ifrån upprättade åtgärdsplaner med kostnadsberäkningar för åren 2007 och 2009. Under år 2010 har inga åtgärder planerats på grund av det ekonomiska läget. Totalt har 22 stycken busshållplatser tillgänglighetsanpassats under åren 2007-

2009. Före 2007 har busshållplatser tillgänglighetsanpassats löpande i samband med ombyggnation. Det finns i dag ca 185 busshållplatser i Falu tätort.

Trafik- och Fritidsförvaltningens tillgänglighetsarbete

Trafik- och Fritidsförvaltningen har ett ansvar enligt Handikappolitiskt program för Falu kommun (rev. 2005-02-10), att kontinuerligt bevaka tillgänglighetsfrågorna i det löpande ordinarie arbetet inom förvaltningens ansvarsområden; exempelvis vid om- och nybyggnad av gator/parker/torg/anläggningar/rekreatiomsområden/badplatser, handläggning av platsupplåtelse, tillfälliga parkeringstillstånd m m. Hänsyn ska tas till olika funktionshinder, vilket gör arbetet både komplext och utmanande. Arbetet sker med existerande metoder och kompetenser inom förvaltningen. Den tillgänglighetsanalys som genomfördes under hösten år 2006, gällande barns skolvägar i Falu tätort, används vid behov i det löpande ordinarie tillgänglighetsarbetet.

Kopparstaden

Kopparstaden har under perioden 2005-2010 åtgärdat "enkelt avhjälpna hinder" avseende deras offentliga/publika lokaler.

Övrigt

Hiss

Under arbetet med "enkelt avhjälpna hinder" har storleken på hissarna diskuterats. Enligt Boverkets Byggregler, BBR 3:144 ska hissen rymma minst en person i rullstol och en medhjälpare. Standardmått är 1,1 x 1,4 m. Det kan dock bli mycket trångt för hjälpare i en hiss av denna storlek. Hissen bör därför göras antingen längre eller också bredare. Det idealiska hissmåttet är 1,10 x 2,1 m. Dessa hissar rymmer även person i permobil. Hissen ska också ha automatisk dörröppnare och manöverpanelen ska kunna avläsas taktilt och kompletteras med punktskrift. Hissar som har reglage som måste hållas intryckt under hela resan är svåra att använda för personer med svaga händer.

Vid ny- ombyggnation idag, är det många fastighetsägare som tycker att det räcker med en hiss med de lagstadgade minimimåtten 1,1 x 1,4 m. Det innebär att person med permobil/el-moppe utestängs från fastigheten/verksamheten.

En hiss med måtten 1,10 x 1,70 m är en godtagbar kompromiss. I den ryms en person i el- moppe. Falu kommun har tillsammans med Borlänge kommun kommit överens om att man i byggsamrådet alltid påtalar vikten av att installera den något större hissen 1,10 x 1,70 m.

För att ytterligare understryka betydelsen av en större hiss än de lagstadgade 1,1 x 1,4 m bör Kommunstyrelsen ta ett beslut om riktlinjer för större hissar i de byggprojekt som kommunen driver i egen regi genom Kommunfastigheter och Trafik- och Fritidsförvaltningen.

Margaretha Åslund
Stadsbyggnadschef

Olle Wiking
Fastighetschef

Helen Lott
Förvaltningschef
Trafik- och fritidsförvaltningen

Bilagor

1. Projektbeskrivning "Ett Falun tillgängligt för alla"
2. Delrapport 2007
3. Checklista, tillgänglighetsinventering
4. Brev till fastighetsägare och verksamhetsansvariga
5. Åtgärdsprogram, Falu kommuns skolor
6. Teleslingor vid skolor, särskilt boende mm
7. Inventering av parkeringsplatser i Falu centrum